

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จันทน์ เลิศจินดาทรัพย์ . การศึกษารูปแบบชุมชน และการใช้ที่ดินบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ตอนล่างกรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสงคราม อัมพวา บางคนที และดำเนินสะดวก . วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2535.
- ณวรรณ สายเชื้อ . แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเมืองสงขลา . วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2541.
- เทศบาลตำบลอัมพวา , สำนักงาน . " แผนพัฒนาเทศบาลตำบลอัมพวา ปี2545-2549 " . อำเภอ อัมพวา , 2543.
- เทิดศักดิ์ เตชะกิจจวร . " การศึกษาที่อยู่อาศัยริมน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา " . สารคดีสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาปัตยกรรมปีที่2 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬา ฯ , 2542.
- บัณฑิต จุลาลัย . การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬา ฯ , 2532.
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ . การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ . เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน . กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.
- พรณทิพย์ เปี่ยมพุทธานุกุล . วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวกสะดวงจังหวัดราชบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2537.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ และวนิดา สถิตานนท์ . แนะนำสมุทรสงคราม . อนุสาร อ.ส.ท.ปีที่ 17 (กุมภาพันธ์ 2520) : 20-40.
- ศรีศักดิ์ วลลิโกดม . เรือนไทย บ้านไทย . กรุงเทพฯ : ด้านสถาปนการพิมพ์ , 2543.

สฤณี ณัฐพูลวัฒน์. คลองและเส้นทางการเดินเรือในอดีต. กรุงเทพฯ : บ.เอส ที พี เวิลด์ มีเดีย จำกัด , 2541.

สฤณี ณัฐพูลวัฒน์. ตลาดน้ำ วิถีชีวิต พ่อค้า – แม่ขายไทย. กรุงเทพฯ : บ.เอส ที พี เวิลด์ มีเดีย จำกัด , 2541.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คลอง ทัศนคติเรื่องคลองในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สายรุ้ง เสงขอ . สมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : บ.เลิฟแอนดิลิฟเพรส จำกัด , 2543.

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา . น้ำ : ป่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : เอ็น เอส พี พรินติ้ง กรุ๊ป , 2539.

อรศิริ ปาณินท์และคณะผู้วิจัย. รายงานวิจัยเรื่อง ลักษณะอาคารพักอาศัยย่านคลองบางกอกน้อย. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

ภาษาอังกฤษ

Garnham, Lounce Harry. Maintaining the spirit of place. USA: PDA Publishers , 1985

H., Suzanne , Lennard Crowhurst and Lennard Henry L.. Livable Cities Observed. USA: Agondolier Press Book , 1995

Moughtin , Cliff , OcTaner and Tiesdell Steven. Urban Design : Ornament and Deccoration . Oxford : Butterworth – Heinemann , 1995

Roberts , Peter , Sykes , Hugh . Urban Regeneration A Handbook . London : SAGE Publication, 2000

Sandra, Manley , Richard Guise , Conservation in the built environment . Introducing Urban Design : Intenventions and Response. (England : Addison Wesley Longman Limited , 1998) , p72-73

Shirvani , Hamid . The Urban Design Process. USA : Van Nostrand Reinhold Company
Inc , 1985

Spreiregen , Paul D., Urban Design :The Architecture of Towns and Cities . USA
:McGraw- Hill Book Company , 1965

Worskett , Roy . Character of Town an approach to conservation . London : The
Architectural Press , 1969

ภาคผนวก

แบบสอบถามสำหรับคนภายในชุมชนริมน้ำ คลองอัมพวา

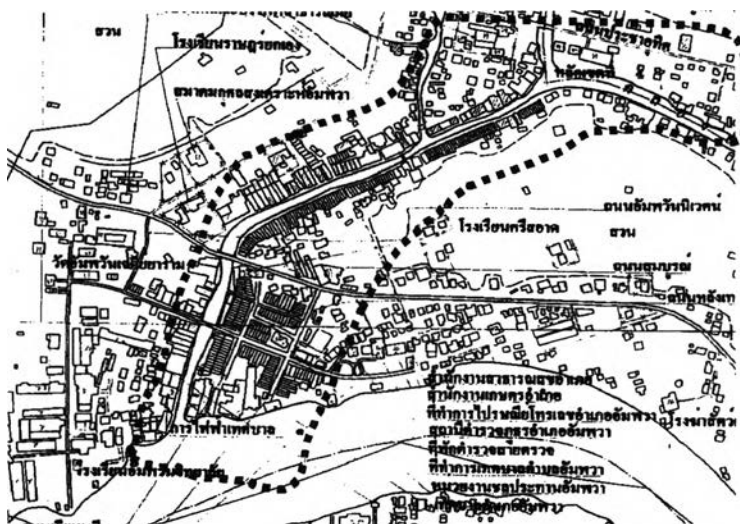
โดย นิธิ ลิคนันท์ นิสิตปริญญาโท คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมน้ำ คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบ วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ รูปแบบกิจกรรมที่ใช้พื้นที่ เป็นลักษณะทางกายภาพที่มีอยู่ในชุมชน และคุณค่าของสภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำ ทั้งนี้เพื่อนำความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของท่านดังกล่าวเป็นแนวทางนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน และให้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับคนภายในชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแลรักษาชุมชนต่อไป

ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา

..... พื้นที่ศึกษา

ขอขอบพระคุณ
 นายนิธิ ลิคนันท์
 ผู้วิจัย

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามการศึกษาวិทยานิพนธ์
เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา จ.สมุทรสงคราม

สถานที่.....

วันที่.....เวลา.....

กรุณาตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ลงใน () ตามความต้องการและเติมลงในช่องว่างต่อไปนี้

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 เพศ () ชาย () หญิง

1.2 อายุปี

1.3 ที่อยู่ปัจจุบัน หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

1.4 อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....

1.5 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน หรือ เฉลี่ยต่อเดือน.....

1.6 พื้นเพเดิม () คนไทย ภูมิลำเนา.....

() คนไทยเชื้อสายจีน ภูมิลำเนา.....

1.7 การย้ายพื้นเพ () อยู่ที่นี่ดั้งเดิมตั้งแต่เกิด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี(ไม่ต้องตอบข้อ

1.8)

() ย้ายมาอยู่ที่นี่นานแล้ว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี(ตอบข้อ 1.8)

() เพิ่งย้ายมาอยู่ที่นี่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี(ตอบข้อ 1.8)

1.8 เหตุผลที่ย้ายมาอยู่ที่นี่ () ใกล้ที่ทำงาน () มาค้าขาย

() สภาพแวดล้อมดี () มีที่ดิน / บ้านอยู่ที่นี่

() ไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน

1.9 การศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา

() อนุปริญญา () ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

() อื่นๆ ระบุ

2.0 พาหนะหลักที่ใช้ประจำวัน () รถยนต์ส่วนตัว () รถประจำทาง หรือ เรือรับจ้าง

() จักรยาน () เรือส่วนตัว

() มอเตอร์ไซด์ () ไม่ต้องเดินทาง (ทำที่บ้าน)

ส่วนที่2 ข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

2.1 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้าน.....คน

มีลูก.....คน เรียนโรงเรียน เรียนอยู่ชั้น.....

2.2 การถือครองที่อยู่อาศัยเป็นแบบ () เป็นเจ้าของ

() เช่าอยู่ ผู้ที่ให้เช่า..... ระยะเวลาที่เช่า.....ปี

2.3 ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นแบบ () บ้านเรือนแถวไม้ชั้นเดียว จำนวน.....ห้อง

() บ้านเรือนแถวไม้ชั้นครึ่งหรือสองชั้น จำนวน.....ห้อง

() บ้านเดี่ยวไม้ชั้นเดียว

() บ้านเดี่ยวไม้สองชั้นหรือมากกว่า

() บ้านเดี่ยวค.ส.ลกับไม้ชั้นเดียว

() บ้านเดี่ยวค.ส.ลกับไม้สองชั้นหรือมากกว่า

() ตึกแถวหรืออาคารพาณิชย์ค.ส.ล จำนวน.....ห้อง

2.4 ที่อยู่อาศัยมีการใช้สอยเป็นแบบ () อยู่อาศัยอย่างเดียว

() อยู่อาศัยและค้าขายสินค้า

() อยู่อาศัยและขายบริการ

() อยู่อาศัยและโกดังเก็บของ

() อื่นๆ ระบุ.....

2.5 การระบายน้ำโสโครกจากที่อยู่อาศัย ในลักษณะ () มีบ่อพัก ก่อนปล่อยลงคลอง

() มีบ่อพัก รอกการเก็บจากเทศบาลหรือเอกชน

() ไม่มีบ่อพัก ปล่อยลงคลองโดยตรง

() อื่นๆ ระบุ.....

2.6 ท่านคิดว่าบริเวณที่อยู่อาศัยของท่านมีการบริการสาธารณะของรัฐเพียงพอหรือไม่

() เพียงพอ

() ไม่เพียงพอ (ตอบข้อ 2.7)

2.7 สิ่งที่ท่านคิดว่าการบริการสาธารณะของรัฐควรเพิ่มเติม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() โทรศัพท์สาธารณะ

() น้ำประปา

() การระบายน้ำ

() ไฟสาธารณะ

() การจัดเก็บขยะและสิ่งโสโครก

() การป้องกันอัคคีภัย

() อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่3 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต กิจกรรม และ เทศกาล ประเพณีของชุมชนริมน้ำ

กรุณาตอบโดยการเลือก จากตัวเลขที่ให้เลือกในแต่ละช่องตาราง

บริเวณพื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน	กิจกรรมที่ทำ	ความถี่ของการใช้	ขนาดพื้นที่ทำกิจกรรม	ช่วงเวลาใช้งาน
1 ทางเดินเท้าหน้าบ้าน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
2 ทางเดินหลังบ้าน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
3 ศาลาริมน้ำ	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
4 ระเบียงยื่นหน้าบ้าน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
5 บันไดหน้า	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
6 ท่าเทียบเรือ	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
7 หลังรั้วบ้าน /สวนหลังบ้าน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
8 ซ้ำ่างบ้านด้านนอก	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
9 ใต้ถุนบ้าน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
10 ใต้สะพาน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
11 ที่ว่างของชุมชน / ใต้ต้นไม้	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
12 ที่วัด	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
13 ที่โรงเจ / หน้าโรงเจ	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
14 หน้าเขื่อน / หน้าอำเภอบ	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
15 สนามในโรงเรียน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
16 ริมถนน	1 2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
รวม				

หมายเหตุ

กิจกรรมที่ทำ :

1. ค้าขาย
2. พักผ่อน/ นั่งเล่น/ รับแขก
3. อาบน้ำ / ซักผ้า /ล้างจาน
4. จอดรถ/ยานพาหนะ
5. ออกกำลังกาย /เล่นกีฬา
6. ทำบุญตักบาตร
7. ลอยกระทง / แข่งเรือ
8. ชุมนุม/ รวมกลุ่มกัน

ความถี่ของการใช้ :

1. วันละหลายๆครั้ง
2. ทุกวัน
3. สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง
4. เดือนละ 2-3 ครั้ง
5. เดือนละครั้ง
6. นานๆครั้ง

ขนาดพื้นที่ทำกิจกรรม :

1. คับแคบมาก
2. คับแคบ
3. พอดี
4. กว้าง
5. กว้างมาก

ช่วงเวลาใช้งาน

1. เช้าตรู่ - เช้า
2. สายๆ
3. เที่ยง
4. ป้ายเย็น
5. ค่ำๆ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบรรยากาศของชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา

4.1 ท่านมีความรู้สึกว่าคุณชนริมน้ำคลองอัมพวาที่เป็นอยู่ มีภาพลักษณ์เป็นอย่างไร

กรุณาตอบจากตัวเลือกในแต่ละคู่ที่ให้มา เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ

1. สภาพบ้านเรือน	() สวยงาม	() น่าเกลียด
2. สภาพแวดล้อมของชุมชน	() เป็นธรรมชาติ	() ไม่เป็นธรรมชาติ
3. บรรยากาศ	() เยียบสงบ	() เสียงดังรบกวน
4. สภาพอากาศ	() อากาศดี	() อากาศเสีย
5. สภาพคูคลอง	() สะอาด	() สกปรก
6. วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	() มีเอกลักษณ์ที่ดีงาม	() ไม่มีเอกลักษณ์
7. ความสามัคคีในชุมชน	() มีน้ำใจ ร่วมมือกัน	() ไม่มีน้ำใจ ไม่ร่วมมือ
8. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	() มีอันตราย	() ไม่มีอันตราย
9. ความแออัดของชุมชน	() แออัด	() ไม่แออัด
10. สภาพเศรษฐกิจ	() ดี	() ไม่ดี

4.2 ข้อใดที่ท่านคิดว่าเป็น **ปัญหาของท้องถิ่นท่านมากที่สุด** (กรุณาเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ของในแต่ละชุด)

ชุดกายภาพ / ระบบสาธารณูปโภค(ในข้อที่1-5)

-1 ความไม่ปลอดภัยจากยานพาหนะบนทางเดินเท้าริมน้ำ
-2 มีการต่อเติมสิ่งก่อสร้างริมน้ำ
-3 สะพานข้ามคลองมีไม่เพียงพอ
-4 พื้นที่รกร้าง สกปรก เป็นชอกหลิบในชุมชน
-5 สภาพอาคารบ้านเรือนทรุดโทรม

ชุดสังคม/ วัฒนธรรม (ในข้อที่6-10)

-6 ประเพณีทางน้ำสูญหาย
-7 ขาดการประสานงาน ร่วมมือกันของคนในชุมชน
-8 ยาเสพติดแพร่ระบาดในชุมชน
-9 การลักขโมย
-10 สภาพผู้คนอยู่น้อยลง เยียบเหงา

ชุดเศรษฐกิจ (ในข้อที่11-15)

-11 ไม่มีคนมาจับจ่ายซื้อของในชุมชน
-12 ขาดพื้นที่ค้าขายสินค้า
-13 จำนวนร้านค้า สินค้ามีน้อย
-14 สินค้า ผลิตภัณฑ์ ขาดการประชาสัมพันธ์
-15 การคมนาคมไม่เพียงพอในการส่งสินค้าและบริการ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านทัศนคติต่อความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

5.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับ (กรุณาเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ความเป็นเอกลักษณ์ของสภาพอาคารและสิ่งก่อสร้าง					
- ลักษณะรูปแบบบ้านเรือนริมน้ำ	()	()	()	()	()
- ศาลาริมน้ำ	()	()	()	()	()
- ทางเดินริมน้ำหน้าบ้าน	()	()	()	()	()
- ท่าเทียบเรือ	()	()	()	()	()
- สะพานข้ามคลองคอนกรีต	()	()	()	()	()
2. ความกลมกลืนของสภาพแวดล้อมของชุมชน					
- สัดส่วนความสูง จำนวนชั้นของบ้านเรือน	()	()	()	()	()
- วัสดุ สีที่ใช้กับอาคารบ้านเรือน	()	()	()	()	()
- ทัศนียภาพพื้นที่ริมน้ำ	()	()	()	()	()
- น้ำในคลองใส สะอาด	()	()	()	()	()
3. วัฒนธรรมประเพณีทางน้ำที่สมควรหรือฟื้นฟูกลับมา					
- ตลาดน้ำ	()	()	()	()	()
- แข่งเรือ	()	()	()	()	()
4. การบริการสาธารณะในชุมชน					
- ควรเพิ่มท่าเทียบเรือ ขึ้น-ลง ใ้บริการ	()	()	()	()	()
- ควรมีการปรับปรุงพื้นที่บริการของตลาด	()	()	()	()	()
- อุปกรณ์ประดับตกแต่งถนนทางเดินควรมี รูปแบบเฉพาะตัวของชุมชน	()	()	()	()	()
5. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเอกลักษณ์ของชุมชน					
- พื้นที่สวนด้านหลังเปลี่ยนการใช้งานจากเดิม	()	()	()	()	()
- กิจกรรมการใช้สอยทางน้ำเลือนหาย	()	()	()	()	()
- การเดินทางโดยใช้รถมีความสะดวก	()	()	()	()	()
- สมควรที่จะมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน	()	()	()	()	()

5.2 ท่านทราบได้อย่างไรว่า กำลังเข้าสู่ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา จากสิ่งใดเป็นจุดสังเกต
มาจากรถยนต์.....
มาจากทางเรือ.....

5.3 ท่านมี จุดหมายตา หรือ จุดสังเกต อะไรที่นึกถึงและจดจำได้ง่าย ในบริเวณชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา

- 1.....
- 2.....
- 3.....

5.4 เมื่อกล่าวถึงชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา ท่านคิดถึงอะไร

.....

5.5 ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อท้องถิ่นของท่าน (กรุณาเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

- () ไม่สนใจ
 () รัก หวังแทนไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลง
 () อยากมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
 () อื่นๆ (แสดงความคิดเห็น)

.....

5.6 ถ้าจะมีการอนุรักษ์ หรือ เปลี่ยนแปลง ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา นี้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

.....ควรอนุรักษ์ สภาพที่เป็นอยู่ได้ เพราะ.....

.....ควรเปลี่ยนแปลง สภาพที่เป็นอยู่ ไปจากเดิม เพราะ.....

5.7 ท่านคิดว่าในชุมชนริมน้ำมี ของดี ที่จะนำไปรอด หรือ แนะนำให้กับคนภายนอกชุมชน ทุกครั้งที่มาถึง

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประเภทของเรือที่ใช้ในคลอง²¹ มีดังนี้

1. เรือค้าขาย มักเป็นเรือที่มีขนาดไม่ใหญ่โตจนเกินไปเพื่อสะดวกแก่การสัญจร และสะดวกแก่การใช้แรงงานในการพายเพียงคนเดียว ได้แก่

- เรือสำปั้น หรือเรือสามปั้นขนาดเล็ก คำว่าสำปั้นหรือสามปั้นเป็นคำสำเนียงจีน หมายถึง 3 แผ่น นั่นคือเดิมเรือชนิดนี้จะต่อด้วยไม้สามแผ่น จัดอยู่ในประเภทสอยงามและต่อยาก การที่สมัยก่อนใช้ไม้ 3 แผ่น ก็เพราะไม้มีขนาดกว้างแต่ในปัจจุบันมักนิยมใช้ 5 แผ่นไม้ที่นิยมใช้ในการต่อเรือชนิดนี้ได้แก่ ไม้สัก

- เรือบด มีผู้สันนิษฐานว่า เรือบด คงเป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า boat ในภาษาอังกฤษ เรือบดเป็นเรือต่อตามแบบฝรั่ง และไม้ที่นิยมใช้ในการต่อเรือชนิดนี้ได้แก่ ไม้สัก ชนิดเรือบดขนาดเล็กมี 2 แบบคือ

1. แบบรูปเพรียว ลักษณะของเรือบดชนิดนี้จะมีหัวและท้ายเรือเรียวยาวมีการต่อด้วยไม้แผ่นตัดเป็นรูปโค้งปีกกา ปิดส่วนหนึ่งของด้านบนหัวและท้ายเรือ (เรียกว่าตะปั้ง) การใช้เรือชนิดนี้สามารถเอาด้านใดด้านหนึ่งเป็นหัวก็ได้ เป็นเรือที่นิยมใช้ประจำบ้าน ในพื้นที่ที่น้ำไม่เชี่ยวและระยะทางไม่ไกลนัก ใช้คนเดียวหรือสองคนตามขนาดความยาวของลำเรือ บางครั้งใช้ 2 พาย

2. แบบหัวเรือเรียวยาว ท้ายเรือตัดแบบเรือทหารต่อจากไม้หรือสังกะสี ดูคล้ายกับเรือกรรเชียงของตะวันตก ลักษณะการใช้เรือชนิดนี้จะใช้วิธีพายกรรเชียง แต่พบเห็นได้ไม่มากนัก

2. เรือรับจ้างที่นิยมใช้

- เรือสามปั้นขนาดกลาง มีความยาวราว 3-4 วามีแจวเดียวนิยมใช้เป็นเรือรับผู้โดยสาร จนบางครั้งเรียกว่า เรือจ้าง หรือเรือสำปั้นจ้าง ลักษณะเรือต่อด้วยไม้กระดาน 5 แผ่นคล้ายกับเรือสำปั้นเพรียว ส่วนใหญ่ต่อด้วยไม้สักพื้นกลางลำลดต่ำลง มี " กระทง " ซึ่งหมายถึง ไม้กระดานที่ยึดกราบเรือหรือพาดแคมเรือทั้งสองข้างเป็นตอนๆ หากเป็นคำว่า " กระทงป่า " จะหมายถึงไม้ท่อนใช้ยื่นขวางตามลำเรือชุด เพื่อช่วยให้กราบเรือเบะถ่างกว้างออกไปตามที่ต้องการ แต่ถ้า " กระทงเหิน " จะหมายถึง ไม้ขวางเรืออันสุดท้ายของหัวเรือ หรือท้ายเรือ บางทีเรียกว่า นูกระต่าย กระทงจะเป็นที่นั่งพาดกลาง เอกลักษณะเฉพาะของเรือแบบนี้อยู่ที่หลักแจวสำหรับใช้แจว บริเวณท้ายเรือมีหางเสือมีก้านพังกา (ไม้ติดหางเสือสำหรับมือจับ) ยื่นขึ้นสำหรับใช้เท้าเขี่ยบังคับเรือไปตามทิศทางที่ต้องการ เรือบดขนาดเล็กแบบรูปเพรียวใช้รับจ้างคนข้ามฟากที่ียวละหนึ่งคน

²¹ สุกณี ณัฐพรวัดณ์, ตลาดน้ำ วิถีชีวิตพ่อค้า – แม่ขายไทย. (กรุงเทพฯ : บ.เอสที.พี เวิลด์ มีเดีย จำกัด , 2541), หน้า 77-84

3. เรือของชาวบ้านในชุมชน

- เรือหมู เป็นเรือขุดที่มีขนาดเล็ก ใช้ไม้ซุงประเภทตะเคียน มะค่า สัก รูปลักษณะของเรือหัวท้ายเรียว ป่องกลางลำ ท้ายเรือจะงอนขึ้นมากกว่าหัวเล็กน้อย ปูพื้นตรงกลางลำนั่งได้สองหรือสามคนตามขนาดของเรือ มักใช้ในระยะเวลาทางไกลๆเช่น หาปลาตามทุ่งนา หรือพายไปทำบุญที่วัด ปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้เรือใบด หรือเรือสำปั้นแทน

- เรือป้าบหรือ เรืออีป้าบ มีลักษณะคล้ายเรือสำปั้น ไม่เสริมกราบ หัวและท้ายมน บางครั้งมีผู้สังเกตเห็นว่ามีรูปร่างคล้ายผลแดงโมผ่าซีก แต่ข้างในเป็นเหลี่ยมและมีหัวท้ายยื่นโผล่ขึ้น เรือป้าบมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า เรือเตะ

4. เรือใบขนาดเล็กแบบรูปเพรียว

- เรือหางยาว ปัจจุบันเมื่อเครื่องยนต์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการสัญจรไปมาไม่ทางบกหรือทางน้ำ เรือหางยาวก็เป็นที่ยอมรับอีกประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เดินทางสัญจรไปมา เพราะสะดวกและรวดเร็วบ่อยครั้งเห็นเป็นเรือรับจ้างล่องในลำน้ำ เรือหางยาวเป็นเรือที่ต่อด้วยไม้อัด ท้องเรือแบนหรือรูปตัววี มีหลายขนาด เคลื่อนที่โดยเครื่องยนต์ที่อยู่ท้ายเรือ มีเพลยาวตรงส่วนปลายเพล (แกนสำหรับให้ล้อ หรือใบจักรหมุน) ติดใบพัด

5. เรือบิณฑบาตของพระ

- เรือสำปั้นเพรียว ลักษณะเรือมีรูปร่างเพรียวและยาวเรียวหัวต่ำท้ายสูงตัวเรือแคบแต่ยาว หัวเรือมี 3 กระงะ พื้นกลางลำยาวตลอดถึงตอนท้ายมี 2 กระงะ เรือชนิดนี้คนนั่งคนพายต้องชำนาญ เพราะเป็นเรือที่มีสมดุลง่าย ค่อนข้างโคลง นิยมใช้เป็นเรือบิณฑบาตของพระภิกษุ และสามเณร ลำเรือต่อด้วยไม้กระดาน 5 แผ่น ส่วนใหญ่เป็นไม้สัก ส่วนประกอบของตัวเรือแบบนี้มีกระดูกงู (โครงหลักที่วางตลอดหัวถึงท้ายเรือ) ชนิดยาวติดกับทวนหัวทวนท้าย (ท่อนไม้ของโครงสร้างเรือที่ติดอยู่กับกระดูกงูในแนวตั้งทั้งด้านหัวและท้ายเรียกว่า ทวนหัวและทวนท้ายตามลำดับ) ใช้เป็เยะเป็นโครงสร้างแทนกงเรือ (ไม้รูปโค้งใช้เป็นโครงเรือ หรือ ไม้ท่อนหน้าทำเป็นรูปโค้งติดตามขวางตลอดลำเรือ ส่วนล่างของกงหรือตรงกลางส่วนโค้งยึดติดกับกระดูกงู กงเรือยังแบ่งลักษณะย่อยไปอีก คือ กงค้ำหรือกงข้าง เป็นไม้โครงสร้างเรือทำเป็นรูปโค้งตามขวางของลำ ทำเฉพาะด้านข้าง เว้นส่วนที่เป็นท้องเรือ กงวาน เป็นกงเรือที่เจาะทะลุให้น้ำที่ขังอยู่ระหว่างกงไหลตลอดถึงกันเพื่อความสะดวกในการวิดน้ำ) มีมือลิงเป็นตัวยึดเป็เยะติดกับเปลือกเรือ ส่วนหัวท้ายมีแผ่นปิดเป็นวงงอนโค้งสวยงาม ตอนของหัวท้าย และกลางแผ่นหัวท้ายจะใช้เหล็กแบนเหล็ยมปิดประกบเพื่อรักษาส่วนหัวเรือและส่วนท้ายเรือให้คงทนไม่แตกง่าย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ข้าพเจ้านายนิธิ ลิศนันท์ เกิดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในจังหวัด นครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิสึกษาสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อปีพ.ศ.2539 จากนั้นเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบัน รับราชการเป็นอาจารย์ ในตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 ที่สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

